

Nr 166

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vattenvårdens organisation m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

I propositionen nr 49 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 28 december 1956, hemställt om riksdagens godkännande av ett i propositionen framlagt förslag till omorganisation av administrationen på vattenvårdens område.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 januari 1953 tillkallade dåvarande statsrådet *Hjalmar Nilson* särskilda sakkunniga att verkställa utredning rörande effektiva åtgärder till motverkande av förorening av sjöar och vattendrag. De sakkunniga, som antagit benämningen *vattenvårds-kommittén*, ha den 1 december 1954 avgivit ett betänkande betitlat *Vattenvården, betänkande angående organisations- och lagstiftningsfrågor m. m.* (SOU 1955: 6).

Kommitténs förslag till ändring av lagstiftningen rörande vattenförorening har efter föredragning av chefen för justitiedepartementet behandlats i proposition (nr 173) till 1956 års riksdag (se 3:e lagutskottets utl. nr 27 och rskr nr 370). I förevarande proposition behandlas därför endast de delar av vattenvårdskommitténs förslag, som avser den vattenvårdande verksamhetens organisation och upprustning samt därmed sammanhängande spörsmål.

I propositionen lämnas först en *allmän översikt* över kommitténs förslag, varav framgår följande.

På grundval av inhämtade uppgifter rörande föroreningsförhållandena i olika län anser sig kommittén kunna konstatera, att vattenföroreningen nått en betydande omfattning i landet. Flertalet vattendrag i de södra och mellersta delarna av landet utnyttjas som recipienter på ett sätt, som medför uppenbara olägenheter ur sanitära synpunkter på ett sätt, som med syn till fiske, friluftsliv och naturskydd. I de nordligaste länen är föroreningen mera koncentrerad till vissa punkter men vållar även här olägenheter, eftersom den lokaliseras till bebyggelsecentra. Kommittén finner därför snara åtgärder med syfte att sanera vattendragen vara av nöden. De erforderliga åtgärderna mot vattenföroreningen kommer att åsamka främst kommunerna stora utgifter. Redan nu projekterade avloppsanläggningar med

behandlingsverk för avloppsvatten beräknas draga en kostnad av 540 miljoner kronor. Därutöver erfordras emellertid anläggningar till en kostnad av ungefär lika stort belopp. Under dessa förhållanden måste enligt kommitténs mening takten i saneringsarbetet bli en fråga om avvägning mellan vad som är ekonomiskt möjligt och vad som är ur vattenvårdnadssynpunkt önskvärt.

Den ökade föroreningen av sjöar och vattendrag anses till väsentlig del bero på otillräckliga resurser för övervakning och tillsyn av gällande bestämmelsers efterlevnad. Kommittén framlägger därför förslag om förstärkning av tillsynsverksamheten. Förslaget innebär, att en särskild myndighet, benämnd statens vatteninspektion, skall inrättas för vattenvårdens centrala administration. Till vatteninspektionen skall överföras fiskeristyrelsens tillsynsavdelning samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vatten- och avloppsbyrå jämte distriktsingenjörorganisationen för vatten och avlopp. Under en övergångstid förutsättes dock, att vatteninspektionens verksamhet kan avse enbart tillsynsverksamheten.

Den byrå inom vatteninspektionen, som närmast skall handha tillsynsärendena, föreslås skola erhålla avsevärt förstärkta resurser jämfört med den nuvarande tillsynsavdelningens personal- och omkostnadsstat. Sålunda föreslås, att byrån skall utrustas med hygienisk och bakteriologisk sakkunskap för handläggning av tillsynsärendena även ur sanitär och bakteriologisk synpunkt. En särskild tillsynsavdelning skall vidare organiseras för rutinövervakning av lagstiftningens efterlevnad och tillståndet i vattendragen. Denna uppgift skall bl. a. omhänderas av fyra vatteninspektörer med var sitt verksamhetsdistrikt men centralt stationerade vid vatteninspektionen. Tillsynsbyrån skall vidare ha ett undersökningslaboratorium med särskilda avdelningar för mikrobiologi och bakteriologi, limnologi, vattenkemi samt vatten- och avloppsteknik. Undersökningslaboratoriet skall ha till uppgift att biträda tillsynsavdelningen med erforderliga analys- och laboratoriearbeten, att utföra undersökningsarbeten av mera allmän betydelse och att mot ersättning företaga beställningsundersökningar.

Vid fiskeristyrelsens tillsynsavdelning skall enligt förslaget personalen för tillsynsverksamheten ökas från 10 till 31 tjänstemän. Personalförstärkningarna medför vid fullt utbyggd organisation en kostnadsökning med 318 500 kronor årligen. De årliga omkostnaderna för tillsynsverksamheten beräknas öka med 90 500 kronor. Sammanlagt beräknas sålunda de årliga kostnaderna öka med 409 000 kronor. Härtill kommer ett engångsanslag för utrustning med ett belopp av 230 000 kronor. Kommittén framhåller behovet av forskning på förevarande område och föreslår, att för sådant ändamål ett årligt belopp av 200 000 kronor skall ställas till förfogande av statsmedel.

Vattentillsynens lokala administration förutsättes i första hand skola ankomma på distriktsingenjörerna för vatten och avlopp, vilka därvid särskilt skall ha att övervaka skötseln av behandlingsverk för kloakvatten. Genom att knyta distriktsingenjörerna till vatteninspektionen erhålles möjlighet att redan vid planeringen av vatten- och avloppsanläggningar inom

länsförvaltningen söka förebygga, att menlig förorening uppkommer. Den lokala övervakningen avses såsom hittills även skola ske genom bl. a. förste provinsialläkarna och hälsovårdsnämnderna.

Efter en redogörelse (s. 5—11 i propositionen) för dels vissa föroreningsförhållanden och i anledning härav uppkomna olägenheter, dels ock vissa förslag till riktlinjer för saneringsåtgärder erinrar kommittén (s. 11—13) om den övervakning över anläggningar, vilka kunna vålla vattenförorening, som f. n. bedrivs huvudsakligen av fiskeristyrelsen, medicinalstyrelsen och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Kommittén ingår därefter på frågan om *vattentillsynens centrala administration* och erinrar därvid om att frågan om hur den centrala tillsynsmyndigheten bör placeras i administrativt hänseende förut behandlats i två under senare tid framlagda offentliga utredningar. I 1946 års vatten- och avloppssakkunnigas betänkande (SOU 1951: 26) förordas sålunda, att de uppgifter i fråga om åtgärder till motverkande av vattenförorening, som ankommer på fiskeristyrelsen, skall överföras på de organ, som enligt förslaget skall handha vatten- och avloppsfrågor. Vidare har folkbadsutredningen i ett delbetänkande angående bedömning, rening och skydd av badvatten (SOU 1953: 35) framfört vissa synpunkter på denna organisationsfråga, varvid utredningen förordat en närmare samverkan mellan fiskeristyrelsens tillsynsavdelning och statens institut för folkhälsan.

Vattenvårdskommittén framhåller för sin del, att det självfallet är av största betydelse, att en så effektiv och rationell organisation som möjligt skapas för omvårdnaden om vattentillgångarna i landet. Enligt kommitténs mening är emellertid möjligheterna att ordna den centrala organisationen på förevarande område begränsade till följande alternativ, nämligen

- 1) nuvarande ordning med fiskeristyrelsen såsom tillsynsmyndighet bibehålles;
- 2) anknytning av tillsynsverksamheten äger rum till statens institut för folkhälsan (folkbadsutredningens förslag) eller till medicinalstyrelsen;
- 3) vattentillsynen inordnas i en ny vatten- och avloppsorganisation (vatten- och avloppssakkunnigas förslag); eller
- 4) en helt fristående vattenvårdsmyndighet tillskapas.

Efter en redovisning (s. 14—19) av fördelarna och olägenheterna hos de nämnda alternativen ur den allmänna vattenvårdens intressen föreslår kommittén, att alternativ 4 skall läggas till grund för en slutlig lösning av vattenvårdens centrala organisation. Om av praktiska skäl omedelbar uppbyggnad av den avsedda, för tillsynsverksamheten samt vatten- och avloppsplaneringen gemensamma myndigheten ej skulle anses möjlig, föreslår kommittén som ett övergångsskede, att tillsynsavdelningen omedelbart skall utbrytas ur fiskeristyrelsen samt organiseras som en fristående tillsynsmyndighet. Även på detta tills vidare mindre verk anses benämningen *statens vattenspektion* vara lämplig. Någon avsevärd olägenhet är enligt kommitténs mening icke att vänta av att den såsom slutlig avsedda orga-

nisationen sålunda skulle uppbyggas i etapper genom att vatten- och avloppsbyrån först ett eller annat år senare infogas i densamma. Ur vissa synpunkter anses det till och med lämpligt, att det centrala tillsynsorganets nya organisation hinner byggas upp och få en viss stadga, innan det utvidgas med den tekniska avdelningen för vatten och avlopp. Även svårigheten att omedelbart lösa lokalfrågan säges tala härför.

Under det sålunda tänkta övergångsskedet erfordras icke någon överdirektör som chef för vatteninspektionen. För inspektionen bör inrättas en styrelse med förut angiven sammansättning, därvid dock överdirektören ersättes med en särskild ordförande. I övrigt bör verksamheten ledas av den överinspektör, likställd med byråchef, vilken skall ingå i den slutliga organisationen.

Skulle principiella hinder anses möta mot en förening av tillsyns- och planeringsverksamheten, föreslår kommittén att en uppbyggnad av vatteninspektionen sker i den mindre form, som inspektionen skulle ha under ett övergångsskede.

För att på departementsplanet få till stånd en bättre samordning än f. n. föreslår kommittén slutligen, att vatteninspektionen skall underställas inrikesdepartementet. Härför talar enligt kommitténs mening, att detta departement har att handlägga hälsovårdsärendena, liksom också det förhållandet, att länsstyrelserna, som handhar åtskilliga administrativa vattenvårdsfrågor, är underställda inrikesdepartementet.

I särskilt yttrande till betänkandet har en ledamot av kommittén uttalat avvikande uppfattning i förevarande fråga i det hänseendet, att dels principiella hinder icke kan anses finnas mot den av kommittén förordade sammanslagningen av tillsynsavdelningen samt vatten- och avloppsbyrån, dels väsentliga fördelar kan påräknas, om denna sammanslagning sker omedelbart. Reservanten förordar därför, att sammanslagningen av tillsynsavdelningen samt vatten- och avloppsorganisationen omedelbart kommer till stånd.

I det avsnitt av betänkandet, vari den föreslagna självständiga *vatteninspektionens arbetsuppgifter* närmare behandlas, erinrar kommittén till en början om att fiskeristyrelsens tillsynsavdelning f. n. utövar vattentillsyn ur fiske- och naturskyddssynpunkt samt »i den mån så lämpligen kan ske» ur hälsovårdssynpunkt. För den föreslagna fristående vatteninspektionen bör enligt kommitténs uppfattning denna begränsning av tillsynsverksamheten på det hygieniska området icke längre gälla. Den särskilda sanitära tillsynsmyndighet, som föreslogs i 1939 års sakkunnigbetänkande (SOU 1939: 40) och som skulle vara knuten till medicinalstyrelsen, har icke kommit till stånd. Kommittén räknar icke heller med att medicinalstyrelsen framdeles utrustas med något särskilt organ för ifrågavarande arbetsuppgift. Med hänsyn till medicinalstyrelsens arbetsbelastning anses tvärtom den sanitära vattentillsynen vara ett område, där medicinalstyrelsen har behov av

att överlåta det närmaste ansvaret på annan myndighet. Kommittén föreslår därför att vattentillsynen även ur hälsovårdssynpunkt skall utövas av vatteninspektionen.

Kommittén framhåller vidare, att en del av de i betänkanDET föreslagna nya bestämmelserna i vattenlagen och därtill anknutna förordningar formellt sett medför en betydande ökning av tillsynsverksamhetens omfattning. Detta gäller särskilt de förslag, som avser prövning av vissa kommuners och industriens avloppsförhållanden. Även förslaget om tvingande föreskrift rörande slamavskiljning för avlopp, vartill vattenklosett är ansluten, beräknas i fråga om större samhällen medföra en ökad arbetsbelastning för tillsynsverksamheten. Kommittén framhåller emellertid, att man icke har att räkna med en ökad arbetsbelastning enbart på grund av de nya bestämmelserna utan framför allt såsom en följd av de missförhållanden, som motiverar dessa bestämmelser. Även om de föreslagna föreskrifterna icke genomföres i föreslagen omfattning, kräver nämligen enligt kommitténs mening de rådande förhållandena, vilka bl. a. beror på den nuvarande tillsynsavdelningens otillräckliga kapacitet, att vatteninspektionen på grundval av redan gällande bestämmelser eller på övertygelsens väg söker få till stånd erforderliga åtgärder.

Upprustningsbehoven är därför icke bundna till de föreliggande förslagen om skarpt lagstiftning utan kan anses vara i huvudsak oberoende av dessa. De framlagda författningsändringarna innebär sålunda i stort sett endast, att tillsynsverksamheten får nya möjligheter att angripa problem, som under alla förhållanden måste på ett eller annat sätt upptagas till behandling.

I detta sammanhang må nämnas, att den nuvarande tillsynsavdelningens verksamhet med löpande ärenden, bl. a. ärenden rörande anläggningar för behandling av kommunala avloppsvatten och reningsåtgärder vid industrier, redan har en sådan omfattning, att enbart den helt sysselsätter personalen. Behandlingen av dessa ärenden kan därför ofta icke bli så noggrann, som vore önskvärt. Nämnvärd tid blir icke över för mera direkt tillsynsarbete, såsom inspektion av behandlingsanläggningars skötsel, övervakning av industriförorening ävensom kontroll av att bestämmelserna i vattendomstolsutslag samt ålägganden och överenskommelser verkligen efterföljes. En fortsatt sådan automatisk ökning av verksamhetens omfattning förutses.

Kommittén anser det vidare lämpligt, att tillsynsmyndigheten även sättes i stånd att i större utsträckning än hittills mot ersättning till statsverket företaga utredningar i föroreningsfrågor på beställning av kommuner och enskilda. Ersättningen föreslås därvid, liksom vid liknande beställningsarbeten inom andra grenar av statsförvaltningen, skola helt täcka de lönekostnader och omkostnader, som ifrågavarande arbeten betingar. Några särskilda tjänster eller särskild utrustning upptages icke för ändamålet. Beställningsverksamheten föreslås nämligen till en början skola bedrivas i liten skala med tillgängliga resurser, vilka kan ökas efter hand uppdragen så påfordrar och det ur ekonomisk synpunkt är försvarligt. Kommittén understryker vidare angelägenheten av att beställningverksamheten utövas med

grannlagenhet och på sådant sätt, att inspektionen icke kommer i partställning.

Såsom underlag för en mera planmässig vattenvård finner kommittén det önskvärt, att en allmän inventering sker av tillståndet i landets vattendrag och vattenområden ur föroreningssynpunkt. På grundval av en sådan utredning kan sedan planer utarbetas för åtgärder mot förorening och en lokal planläggning ske av vattendragens utnyttjande för olika ändamål såsom vattenintag, bad och andra fritidsändamål. Ett dylikt arbete fordrar emellertid, att en särskild avdelning med kvalificerad personal får ägna sig åt denna uppgift under ett flertal år. Kommittén ifrågasätter emellertid, om icke med enklare metoder och i huvudsak inom ramen för de resurser, som i övrigt enligt kommitténs mening bör ställas till vatteninspektionens förfogande, något i här avsedd riktning kan uträttas. Sålunda anses en inventering av viktigare föroreningskällor kunna företagas till måttliga kostnader. Därvid kan dels en allmän statistisk överblick erhållas, dels ett register över föroreningskällorna uppläggas. Ett sådant register anses kunna underlätta den utvidgade, mera systematiska övervakningsverksamhet, som vatteninspektionen bör utöva. Detta material, sammanställt med de observationer, som inspektionen under hand erhåller genom sin övervaknings- och undersökningsverksamhet, avses skola läggas till grund för en ungefärlig klassifikation av olika vattendrag.

Kommittén ingår här efter på frågan om *den centrala vattentillsynens personalorganisation* och föreslår därvid att vatteninspektionens tillsynsbyrå skall bestå av en tillsynsavdelning och ett undersökningslaboratorium. Tillsynsavdelningen skall handha de administrativa ärendena samt den fortlöpande övervakningen och kontrollen, medan undersökningslaboratoriet skall ha till uppgift att biträda tillsynsavdelningen med erforderliga utredningar och analysarbeten, utföra undersökningsarbeten av mera allmän betydelse och mot ersättning företaga beställningsundersökningar.

Följande personalorganisation beräknas vara erforderlig för nämnda ändamål.

1 överinspektör och byråchef Co 13

Tillsynsavdelningen

1 byrådirektör och avdelningschef Ca 33
 1 förste byråsekreterare Ca 29
 1 vatteninspektör (förste byråinspektör) .. Ca 29
 1 vatteninspektör (förste byråinspektör) .. Ce 29
 1 vatteninspektör (byråinspektör) Ca 27
 1 vatteninspektör (byråinspektör) Ce 27
 1 föredragande i hygienisk-sanitära frågor
 (arvode 13 000 kr)
 1 kansliskrivare Ca 15
 1 kanslibitråde Ca 11
 1 skrivbiträde (reglerad befordringsgång)

Undersökningslaboratoriet

1 laborator och föreståndare	Ca 33
3 laboratorer	Ca 31
1 förste assistent	Ce 27
3 assistenter (reglerad befordringsgång)	
1 laboratoriebiträde (bakteriologisk prepara- tris)	Ca 13
1 laboratoriebiträde	Ce 11
3 laboratoriebiträden	Ca 8
3 laboratoriebiträden	Ce 8
1 skrivbiträde (reglerad befordringsgång)	
1 ritbiträde (reglerad befordringsgång)	
1 diskbiträde	Ce 6
1 institutionsvaktmästare	Ca 12

Beträffande motiveringen för den sålunda föreslagna personalorganisationen torde få hänvisas till propositionen (s. 23—25).

Bl. a. med hänsyn till svårigheten att erhålla lämplig personal beräknas den föreslagna organisationen icke kunna genomföras omedelbart utan först under loppet av två eller högst tre år. Under det första året skulle enligt kommitténs förslag på tillsynsavdelningen tillsättas en föredragande i hygienisk-sanitära frågor, en vatteninspektör, en förste byråsekreterare och en kansliskrivare samt vid undersökningslaboratoriet laboratorn och föreståndaren, en assistent och en institutionsvaktmästare. De föreslagna tjänsteförändringarna anses böra äga rum genast. Erforderliga förstärkningar av biträdespersonalen bör samtidigt vidtagas.

Under förutsättning att till vatteninspektionen knytes en ekonomisk-teknisk byrå beräknas dessutom följande för hela inspektionen gemensamma befattningar vara erforderliga, nämligen

1 överdirektör	Cp 17
1 kamrerare	Ce 27
1 kassör	Ca 15

Kamreraren och kassören avses skola bilda en särskild kameral avdelning för personalärenden och kassaförvaltning.

Beträffande *vattentillsynens lokala administration* framhålles inledningsvis att kommittén räknar med att åtgärder mot vattenförorening i många fall fordrar ett inbördes samarbete mellan förorenare. Ett sådant samarbete förutsättes åtminstone i vissa fall kunna ordnas genom någon form av sammanslutningar, vattenvårdsförbund, vilkas uppgift skulle vara att i fråga om visst vattendrag eller vattenområde planlägga och samordna erforderliga sanerings- och kontrollåtgärder. Kommittén anser, att behov av sådana kompletterande organ för vattenvården i vattendrag eller vattenområden, som är särskilt svårt utsatta för vattenförorening, föreligger i stora delar av landet, men att man sannolikt icke kan räkna med att omedelbart eller inom några få år mera systematiskt genomföra en dylik organisation. Kom-

mittén har emellertid för avsikt att sedermera i särskilt betänkande återkomma till frågan om bildande av vattenvårdsförbund.

Den allmänna lokala organisationen av vattentillsynen anses dock få lösas på annat sätt. Enligt kommitténs mening bör f. n. inga nya organ inrättas för den allmänna lokala övervakningen, utan denna bör ombesörjas av redan befintliga myndigheter. Härvid har man för de lokala övervakningsuppgifterna i första hand att tillgå länsstyrelserna, distriktsingenjörerna för vatten och avlopp, förste provinsialläkarna och därjämte hälsovårdskonsulenterna, där sådana finnes. Inom kommunerna bör liksom nu hälsovårdsnämnderna vara det ansvariga organet. Vad angår dessa myndigheters befattning med vattentillsynen lämnas å s. 26—28 i propositionen en närmare redogörelse.

I fråga om vattentillsynens lokala administration nämnes även att kommitténs limnologiske expert, *professorn S. G. Thunmark*, i en promemoria med synpunkter och förslag till organisationen av vattenvården, vilken bifogats betänkandet såsom bilaga, föreslagit, att särskilda tjänster såsom distriktslimnologer skall inrättas till samma antal som distriktsingenjörstjänsterna för vatten och avlopp. Kommittén anför i anledning av detta förslag, att behov av lokalt tillgänglig limnologisk sakkunskap torde föreligga inom områden, som är särskilt utsatta för vattenförorening. Kommittén är emellertid icke beredd att i förevarande sammanhang förorda uppbyggnad av en ny distriktsorganisation för övervakning av vattendragen men avser att återkomma till frågan i samband med spørsmålet om att anordna vattenvårdsförbund för särskilda vattendrag.

Slutligen har kommittén ingått på vissa *forsknings- och kostnadsfrågor* m. m. (s. 28—34).

Över kommitténs förslag ha yttranden avgivits av ett stort antal myndigheter, institutioner och föreningar m. fl. (s. 34—48).

Föredraganden erinrar till en början om att spørsmålet i vilken omfattning och takt vattenvården kan förbättras främst är en ekonomisk avvägningsfråga, som icke kan på en gång få sin slutliga lösning. Såsom chefen för justitiedepartementet tidigare uttalat vid framläggandet av proposition till 1956 års riksdag med förslag till lag om ändring i vattenlagen m. m. (nr 173), vore det uppenbart, att synnerligen omfattande investeringar erfordrades för att åstadkomma de nödiga förbättringarna. Det totala investeringsbehovet för ändamålet vore av sådan storleksordning att det i nuvarande kostnadsläge torde överstiga ett belopp av en miljard kronor. Upprustningen av vattenvården komme därför att i konkurrens med andra för samhället betydelsefulla investeringar behöva taga i anspråk en icke ringa del av våra produktiva resurser. Härav måste givetvis följa att denna upprustning komme att utsträckas över en jämförelsevis lång följd av år. Oavsett den ekonomiska problemställningen kunde emellertid förutsättningar för en intensifierad vattenvård skapas genom skärpningar i lagstiftningen och genom en effek-

tivare administration. Olika åtgärder i denna riktning hade redan vidtagits. Föredraganden erinrar härvid om nyssnämnda ändringar i vattenlagen, som antagits av 1956 års riksdag, samt om den nya förprövningskungörelse Kungl. Maj:t för kort tid sedan utfärdat. Vidare hade de personella och materiella resurserna vid fiskeristyrelsens tillsynsavdelning ökat under senare år. Av betydelse vore även, att distriktsingenjörsorganisationen för vatten och avlopp efter hand utbyggs.

Föredraganden ingår här efter på frågan om vattentillsynens organisation och framhåller inledningsvis härom följande.

Till en början torde jag få erinra om att det f. n. enligt instruktionen åligger fiskeristyrelsen att ur fiske- och naturskyddssynpunkt öva tillsyn över våra vattendrag, sjöar och andra vattenområden. Ur hälsovårdssynpunkt utövas tillsynen främst av hälsovårdsmyndigheterna, dock att fiskeristyrelsen skall utöva tillsyn jämväl ur sistnämnda synpunkt i den mån så lämpligen kan ske. Fiskeristyrelsen förfogar emellertid icke över vare sig personal eller laboratorieresurser för att tillfredsställande kunna fullgöra sistberörda uppgift. Av remissyttrandena i ärendet torde framgå, att icke heller medicinalstyrelsen eller statens institut för folkhälsan f. n. har administrativa resurser att utöva en ur hälsovårdssynpunkt tillfredsställande vattentillsyn. I detta hänseende är därför den nuvarande organisationen behäftad med uppenbara brister. Härtill kommer, att förevarande verksamhetsområde i andra hänseenden företer en administrativ splittring, som medför avsevärda olägenheter.

Såsom vattenvårdskommittén och åtskilliga remissmyndigheter framhållit, finnes ett nära samband mellan den verksamhet, som bedrivs av fiskeristyrelsen genom dess tillsynsavdelning, och det arbete, som utföres av vatten- och avloppsorganisationen inom väg- och vattenbyggnadsverket. Från skilda håll har uttalats önskvärdheten av att få till stånd en nära samordning av dessa verksamhetsgrenar. Vidare förefinnes — såsom vatten- och avlopps-sakkunniga understrukit i sitt år 1951 avgivna betänkande — en nära samhörighet mellan byggnadsstyrelsens uppgifter inom bebyggelseplaneringen samt vissa av vatten- och avloppsorganisationens arbetsuppgifter. Frånsett bidragsverksamheten för vatten- och avloppsanläggningar sysslar nämligen väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vatten- och avloppsbyrå och distriktsingenjörsorganisationen i stor utsträckning med planeringsfrågor. Framhållas må även, att de arbetsuppgifter, som ankommer på nämnda byrå och på distriktsingenjörsorganisationen, är i allt väsentligt skilda från väg- och vattenbyggnadsverkets åligganden i övrigt.

Enligt min åsikt är det nödvändigt att sammanföra tillsynsavdelningen samt vatten- och avloppsbyrån under en gemensam ledning — dock med verksamheten alltjämt fördelad på tvänne byråer — därest en tillfredsställande organisation skall åstadkommas på vattenvårdens område. Tillsynsbyrån bör därvid i enlighet med av vattenvårdskommittén framförda tankegångar uppdelas i en tillsynssektion och ett undersökningslaboratorium.

Vad bärefter angår frågan huruvida förenämnda båda byråer tillsammans bör utgöra ett självständigt statligt organ eller ingå i ett redan befintligt sådant säger sig föredraganden efter ingående överväganden funnit att det sistnämnda alternativet i vart fall tills vidare bör väljas. Han har därför icke ansett sig kunna förorda att under förevarande förhållanden ett nytt ämbetsverk tillskapas för ändamålet. I stället borde man nu knyta verksamhe-

ten till det av de redan befintliga ämbetsverken, som med hänsyn till sina nuvarande arbetsuppgifter kunde anses mest lämpat därför. De ämbetsverk, vilkas lämplighet diskuterats, vore fiskeristyrelsen, medicinalstyrelsen, folkhälsoinstitutet, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt byggnadsstyrelsen. Åtskilliga beaktansvärda skäl kunde beträffande envar av dessa myndigheter anföras såväl för som mot förläggandet dit av ifrågavarande byråer. Föredraganden framhåller härom följande.

Vad först beträffar fiskeristyrelsen anser jag i likhet med vattenvårdskommittén, att detta ämbetsverk icke kan anses lämpligt såsom tillsynsmyndighet, bl. a. av det skälet, att den övervägande delen av vattenvården ej är att hänföra till styrelsens egentliga verksamhetsområde utan avser hälsovårdens och naturskyddets intressen samt har ett intimt samband med byggnadsplaneringen. Ej heller synes medicinalstyrelsen eller folkhälsoinstitutet böra komma i fråga. Medicinalstyrelsen är visserligen det centrala administrativa organet på hälsovårdens område, och flera fördelar skulle därför vinnas genom en anknytning till detta. Emellertid talar framför allt praktiska skäl mot en dylik lösning. Medicinalstyrelsen har nämligen stor arbetsbelastning, vilken redan föranlett, att omfattande arbetsuppgifter utbrutits från dess verksamhetsområde och lagts under andra myndigheter. Såsom bl. a. vattenvårdskommittén framhållit, kan det därför redan ur denna synpunkt icke anses lämpligt att tillföra verket nya arbetsuppgifter, som kan väntas få en under de närmaste åren alltmer tillväxande omfattning. Vad åter folkhälsoinstitutet beträffar, kan detta antagas för framtiden få en än mer utpräglad karaktär av forskningsinstitution än hittills. Uppenbarligen är det därför icke lämpligt att dit förlägga nya och omfattande administrativa uppgifter. Härtill kommer att institutet liksom medicinalstyrelsen saknar direkt anknytning till den verksamhet som rör bebyggelseplaneringen.

Nu angivna omständigheter ävensom vad i övrigt framgår av utredningarna i ärendet har vid mina överväganden bibringat mig den uppfattningen, att den centrala vattenvårdsorganisationen icke bör knytas till vare sig fiskeristyrelsen, medicinalstyrelsen eller folkhälsoinstitutet. Ej heller synes, med hänsyn till dess övriga arbetsuppgifter, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vara lämplig som centralt organ för vattenvården.

Av de förut nämnda ämbetsverken återstår byggnadsstyrelsen. Även i fråga om denna kan anföras, att dess nuvarande arbetsuppgifter till stor del är av annan art än sådana som är av direkt vattenvårdande natur. Sålunda har vattenvårdskommittén framhållit, att en med limnologisk, bakteriologisk och vattenteknisk sakkunskap utrustad tillsynsmyndighet får ett verksamhetsområde, som åtminstone delvis ligger vid sidan av byggnadsstyrelsens i dennas egenskap av myndighet för bebyggelseplaneringen. Vidare berör frågan om industriella avlopp i åtskilliga fall icke planeringsorganets arbetsuppgifter. Å andra sidan måste man enligt min mening tillmäta det förhållandet stor betydelse, att de vattenvårdande åtgärderna har ett nära samband med byggnadsstyrelsens uppgifter inom bebyggelseplaneringen och att vatten- och avloppsbyråer i stor utsträckning sysslar med planeringsfrågor. Det torde för övrigt vara obestridligt att den vattenvårdande verksamheten knappast kan effektivt fullgöras med mindre den intimt samordnas med bebyggelseplaneringen. Vid mina överväganden har jag kommit fram till det resultatet att de byråer, som skall handha den centrala vattenvårdande verksamheten, lämpligen bör förläggas till byggnadsstyrelsen. Jag föreslår därför, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vatten- och avloppsbyrå samt fiskeristyrelsens tillsynsavdelning skall överföras till sagda ämbetsverk. Den

sålunda föreslagna omorganisationen torde böra genomföras den 1 juli 1958. Detaljspörsmålen i samband därmed torde få upptagas till behandling i 1958 års statsverksproposition.

Beträffande övriga härmed sammanhängande organisationsfrågor anför föredraganden följande.

Fiskeristyrelsens tillsynsavdelning har f. n. vid sin sida en rådgivande nämnd — vattenvårdsnämnden — bestående av en utav Kungl. Maj:t utsedd ordförande samt åtta ledamöter, representerande vattenvården, hälsovården, naturskydds- och fritidsintressena, fiske, vatten- och avloppsverksamheten, kommunerna, jordbruksnäringen och livsmedelsindustrin samt övrig industri, som beröres av avdelningens verksamhet. Det synes lämpligt och ändamålsenligt, att en nämnd med enahanda uppgifter skall finnas även efter omorganisationen men då knuten till byggnadsstyrelsen. Nämndens sammansättning torde emellertid böra ändras så till vida, att byggnadsstyrelsens chef skall vara självskriven ordförande samt att ytterligare en representant för hälsovården bör ingå såsom ledamot i stället för representanten för vatten- och avloppsverksamheten. Jag förutsätter därvid att cheferna för tillsyns- samt vatten- och avloppsbyråerna ävensom styrelsens stadsplanebyrå skall beredas tillfälle att deltaga i nämndens sammanträden, sistnämnde byråchef dock endast när så befinnes påkallat.

I kungörelse den 30 november 1956 har förordnats, att tillsynsavdelningen vid fiskeristyrelsen fr. o. m. den 1 januari 1957 tillika skall vara statens vatteninspektion. Efter den av mig förordade omorganisationen torde byggnadsstyrelsen böra förordnas att tillika vara statens vatteninspektion.

I fråga om byggnadsstyrelsens arbetsuppgifter i egenskap av statens vatteninspektion kan jag i stort sett ansluta mig till vad vattenvårdskommittén uttalat i ämnet. Tillsynsavdelningens liksom vatten- och avloppsbyråns nuvarande arbetsuppgifter bör sålunda överflyttas till vatteninspektionen. Det bör emellertid åligga vatteninspektionen att utöva vattentillsyn såväl ur fiske- och naturskyddssynpunkt som ur hälsovårdssynpunkt, därvid samråd bör ske med medicinalstyrelsen, statens institut för folkhälsan och fiskeristyrelsen i frågor av större vikt eller med principiell innebörd samt i övrigt då så kan anses erforderligt. Jag vill framhålla såsom en viktig uppgift för vatteninspektionen att genom rådgivning och upplysning söka öka insikterna om behovet av åtgärder för att förebygga eller motverka vattenförorening. I detta sammanhang torde jag få erinra om de betydligt ökade förutsättningar för inspektionen att ingripa mot vattenföroreningar, som givits genom den i förprövningskungörelsen den 30 november 1956 föreskrivna, i förhållande till de nuvarande bestämmelserna avsevärt vidgade skyldigheten, att till inspektionen anmäla nya avloppsutsläpp. Såsom vattenvårdskommittén uttalat, bör vatteninspektionen efter hand söka genomföra en inventering av föroreningsförhållandena i vattendragen och vattenområdena, vilken inventering skall ligga till grund för planeringen av den fortsatta verksamheten. Med anledning av vad som i ärendet anförts angående lämpligheten av att vatteninspektionen utför undersökningar mot ersättning, vill jag som min mening framhålla, att inspektionen icke bör åtaga sig dylika serviceuppgifter. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare bestämmelser om vatteninspektionens arbetsuppgifter och befogenheter ävensom i vilken utsträckning inspektionen skall vara skyldig att eller lämpligen bör inhämta vattenvårdsnämndens uppfattning.

Vad angår frågan om förstärkning av personalen för tillsyns- och laboratorieuppgifter avser jag att i 1957 års statsverksproposition hemställa om

medel för fortsättande av den innevarande budgetår påbörjade utbyggnaden av de personella resurserna för ändamålet. Samtidigt avser jag att föreslå ökade anslag till inköp av laboratorieutrustning, materiel m. m. Med hänsyn till kostnadernas storlek synes det icke möjligt att på en gång giva det centrala vattenvårdsorganet tillfredsställande personella och materiella resurser, utan dessa torde få ökas successivt under de närmaste åren, i huvudsak inom den av vattenvårdskommittén föreslagna ramen.

Beträffande den lokala vattenvården torde inom de olika länen ansvaret bära åvila länsstyrelserna. Dessa bör i vattenvårdsfrågor samråda med av vattenvården berörda lokala statliga organ såsom distriktsingenjörerna för vatten och avlopp, förste provinsialläkarna m. fl. Distriktsingenjörerna torde bära, i vart fall tills vidare, bibehålla nuvarande ställning och arbetsuppgifter men i samband med omorganisationen av den centrala vattenvårdsadministrationen den 1 juli 1958 utbrytas ur väg- och vattenbyggnadsverkets lokala organisation och i stället underställas byggnadsstyrelsen. Den kommunala vattentillsynen bör ankomma på hälsovårdsnämnderna. Frågan om dessa nämnders uppgifter beträffande vattenvården kan emellertid antagas bli föremål för omprövning i samband med behandlingen av vattenvårdskommitténs kommande förslag rörande anordnande av vattenvårdsförbund. Samråd bör i ökad utsträckning äga rum mellan den centrala vattenvårdsmyndigheten, länsmyndigheterna samt de kommunala tillsynsorganen.

I detta sammanhang torde jag även få beröra frågan om behovet av regionalt placerad limnologisk expertis. Såvitt jag kan finna, skulle en enhetlig bedömning av föroreningsförhållandena bli svår att uppnå, om sådan personal förlades till skilda orter utan kontinuerlig kontakt med det centrala vattenvårdsorganet. Härtill kommer, att det otvivelaktigt skulle stöta på avsevärda svårigheter att finna kvalificerad personal i tillräckligt antal till dylika tjänster. Jag är därför icke beredd att tillstyrka en anordning av nu antytt slag. Emellertid vill jag, i anslutning till vad i denna fråga uttalats i vattenvårdskommitténs betänkande, framhålla, att möjlighet torde finnas att, där särskilda omständigheter föreligger, genom vattenvårdsförbund anställa limnologiskt utbildad personal.

Föredraganden framhåller vidare att behovet av ökad forskning på vattenvårdens område allmänt vitsordats. Särskilt angeläget syntes vara att finna möjligheter att rena avloppsvatten medelst förenklade anordningar, så att de höga investeringsutgifterna för ändamålet kunde nedbringas. Denna forskning syntes bära äga rum vid de forskningsinstitutioner, som redan nu stode till förfogande. Eftersom forskningsuppgifterna äro föremål för övervägande inom bl. a. Ingeniörsvetenskapsakademien, säger sig föredraganden i avbidan härför icke närmare vilja taga ställning till frågan, huruvida särskilda medel är erforderliga för förevarande ändamål.

Slutligen anmäles att den föreslagna utvidgningen av byggnadsstyrelsens organisation fordrar ökade lokalutrymmen. Därest så erfordrades torde förslag i ämnet senare få föreläggas riksdagen.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *Osvald m. fl.* (I: 397) och den andra inom andra kammaren av herrar *Levin* och *Hamrin* i Kalmar (II: 496), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta 1) att inrätta en helt fristående vattenvårdsmyndighet, vilken skall

bestå av både central- och lokalorganisation med den principiella utformning och utrustad med erforderliga resurser för de uppgifter som i motionerna angivits; 2) att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om att vid uppgörande av förslag till nästkommande års budget särskild hänsyn tages till behovet för vetenskapliga institutioner, som syssla med vattenforskning, av ökade anslag för verksamhet inom detta område;

dels en inom första kammaren av herr *Mannerskantz* väckt motion (I: 396), vari föreslagits att riksdagen under uttalande av önskvärdheten av ytterlig restriktivitet vid inrättande av nya och utbyggande av befintliga ämbetsverk måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förnyad noggrann prövning, huruvida icke tillsyns- och övervakningsuppgifterna skulle kunna lösas genom en mindre kostsam utbyggnad av den centrala vattenvårdsförvaltningen än den i propositionen föreslagna;

dels ock en inom första kammaren av herr *Huss m. fl.* väckt motion (I: 398), vari hemställts att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts prop. nr 49 angående vattenvårdens organisation; att riksdagen måtte fatta principbeslut av innebörd, att vattenvårdens centrala organisation skall utgöras av ett självständigt ämbetsverk och att chefen för ifrågakvarande ämbetsverk skall vara självskriven ordförande i vattenvårdsnämnden; samt att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att nytt förslag till vattenvårdens organisation i överensstämmelse med i motionen angivna riktlinjer måtte föreläggas 1958 års riksdag att gälla från den 1 juli 1958, eller, om detta av praktiska skäl icke låter sig göra, snarast möjligt efter denna tidpunkt.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna I: 396, I: 397 och I: 398.

Utskottet. Enligt det av Kungl. Maj:t i förevarande proposition framlagda principförslaget till omorganisation av administrationen på vattenvårdens område skall den 1 juli 1958 fiskeristyrelsens tillsynsavdelning och väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vatten- och avloppsbyrå överföras till byggnadsstyrelsen, som samtidigt förordnas att vara statens vatteninspektion. Till styrelsen föreslås knytas en rådgivande vattenvårdsnämnd, bestående av, förutom byggnadsstyrelsens chef som självskriven ordförande, åtta ledamöter representerande skilda, av vattenvården berörda intressen, nämligen vattenvård, hälsovård, naturskydds- och fritidsintressen, fiske, kommunerna, jordbruksnäringen och livsmedelsindustrin samt övrig industri. Cheferna för tillsyns- samt vatten- och avloppsbyråerna ävensom styrelsens stadsplanebyrå skola beredas tillfälle deltaga i nämndens sammanträden. Förslaget innebär vidare, att distriktsingenjörsorganisationen för vatten och avlopp samtidigt med omorganisationen av den centrala vattenvårdsadministrationen utbrytes ur väg- och vattenbyggnadsverkets lokala organisation och i stället underställes byggnadsstyrelsen. Ansvaret för den lokala vattenvården föreslås skola åvila länsstyrelserna inom de olika länen och hälsovårdsnämnderna inom kommunerna.

I anledning av Kungl. Maj:ts förslag ha motionsledes vissa yrkanden framförts. Sålunda har i de båda likalydande motionerna I: 397 och II: 496 samt i motionen I: 398 föreslagits, att riksdagen fattar beslut av den innebörden, att en helt fristående vattenvårdsmyndighet inrättas med den principiella utformning som i respektive motioner föreslagits. I förstnämnda båda motioner har även yrkats, att vid uppgörandet av förslag till nästkommande års budget särskild hänsyn tages till behovet för vetenskapliga institutioner, som syssla med vattenforskning, av ökade anslag för verksamheten inom detta område. Slutligen har i motionen I: 396 föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om förnyad noggrann prövning huruvida icke tillsyns- och övervakningsuppgifterna skulle kunna lösas genom en mindre kostsam utbyggnad av den centrala vattenvårdsförvaltningen än den i propositionen föreslagna.

Såsom 1953 års vattenvårdskommitté frambållit torde det vara av största betydelse, att en så effektiv och rationell organisation som möjligt skapas för omvårdnaden av vattentillgångarna i landet. Kommittén har i detta syfte i första hand föreslagit inrättandet av en helt fristående vattenvårdsmyndighet, vilket även tillstyrkts i det övervägande antalet av de över kommitténs förslag avgivna remissyttrandena. Även tredje lagutskottet har i sitt av fjolårets riksdag godkända utlåtande nr 27, rörande bl. a. vissa ändringar i vattenlagen, uttalat sig till förmån härför.

En sådan lösning framstår onökligen — med hänsyn till de stora och angelägna arbetsuppgifter som föreligga på vattenvårdens område — som i och för sig välmotiverad. Föredraganden har det oaktat inte ansett sig kunna förorda att ett nytt ämbetsverk tillskapas för ändamålet. I stället borde organisationen t. v. anslutas till ett redan befintligt organ, varvid såsom förut berörts byggnadsstyrelsen befunnits vara det lämpligaste av olika ifrågasatta alternativ. Som skäl för en anknytning till just byggnadsstyrelsen har angivits det nära samband med byggnadsstyrelsens uppgifter inom bebyggelseplaneringen de vattenvårdande åtgärderna skulle ha samt att vatten- och avloppsbyrån i stor utsträckning sysslade med planeringsfrågor. Den vattenvårdande verksamheten skulle för övrigt ej kunna effektivt fullgöras med mindre den intimt samordnades med bebyggelseplaneringen. Avsikten med förslaget om en anknytning av organisationen till ett redan befintligt ämbetsverk synes dock främst ha varit att härigenom ernå vissa besparingar ur personal- och kostnadshänseende. Huruvida några sådana besparingar i förevarande fall stå att vinna undandraget sig utskottets bedömande. I vart fall torde de icke vara av en sådan storleksordning att de i och för sig motivera en förläggning till byggnadsstyrelsen. Enligt vad utskottet erfarit har vidare nämnda styrelse i särskild framställning till Kungl. Maj:t den 12 oktober innevarande år begärt inrättande av en överdirektörsbefattning hos styrelsen under motivering, att det framstode som ofrånkomligt att styrelsens övertagande av vattenvården måste föranleda en omedelbar förstärkning av styrelsens ledning. I annat fall komme de omfattande och viktiga arbetsuppgifterna på vattenvårdens område att löpa stor risk att

bliva förfuskade. Därest yrkandet ej vunne statsmakternas bifall vore styrelsen ej beredd att taga ansvaret för de menliga följder som vore att förvänta.

Mot bakgrund av vad styrelsen sålunda anfört och då utskottet ej heller funnit övriga, till förmån för en förläggning till styrelsen åberopade omständigheter tillräckligt bärande anser sig utskottet för sin del ej kunna tillstyrka en sådan anordning. Inte heller torde en förläggning till någon av de övriga i sammanhanget diskuterade organen vara lämplig. Risk synes för övrigt föreligga att genom ett provisorium av angivet slag en lösning på längre sikt av frågan om vattenvårdens organisation på ett olämpligt sätt föregripes. Det må i anslutning härtill även erinras om att vattenvårdskommittén ännu inte slutfört sitt arbete och att, enligt vad föredraganden själv anfört, vissa ytterligare förslag från kommitténs sida äro att förvänta, bl. a. rörande anordnande av vattenvårdsförbund m. m.

Utskottet, som sålunda ej funnit sig kunna godtaga Kungl. Maj:ts förslag till lösning av organisationsfrågan, är emellertid inte heller berett att tillstyrka inrättandet av, såsom i förberörda motioner föreslagits, ett fristående ämbetsverk för vattenvårdsfrågornas handläggning. I stället bör enligt utskottets mening nuvarande organisationsform t. v. i stort sett bibehållas, det vill säga med vatten- och avloppsbyrån samt distriktsingenjörsorganisationen förlagda till väg- och vattenbyggnadsverket och tillsynsavdelningen till fiskeristyrelsen. Detta förutsätter dock att en effektiv samordning av de nuvarande organisationsenheternas verksamhet kommer till stånd. Enklarest synes detta kunna ske genom att vattenvårdsnämnden gives en samordnande funktion och i detta syfte erhåller vidgade befogenheter, varjämte en ändrad placering och sammansättning av nämnden bör komma till stånd, därest så visar sig erforderligt eller lämpligt. En fortsatt utbyggnad av distriktsingenjörsorganisationen samt en successiv upprustning av tillsynsavdelningens resurser såväl i fråga om personal som i övrigt inom den av vattenvårdskommittén angivna ramen synes dessutom önskvärd. Utskottet, som förutsätter att förslag härtill om möjligt framlägges redan i nästkommande års statsverksproposition, vill även erinra om behovet av ökad limnologisk personal samt förbättrade lokalutrymmen för tillsynsavdelningens del. I avvaktan på en mera definitiv lösning av organisationsfrågan synes slulligen vattenvårdsorganets arbetsuppgifter, befogenheter och samarbetsformer med övriga myndigheter böra närmare klarläggas ävensom frågan om samordning och intensifiering av forsknings- och undersökningsuppgifterna på vattenvårdsområdet. I sistnämnda hänseende synes bl. a. den av Ingenjörsvetenskapsakademien nyligen framlagda utredningen rörande forskningsbehoven på detta område böra skänkas vederbörligt beaktande. Någon särskild framställning från riksdagens sida i ämnet, såsom motionsledes föreslagits, anser utskottet dock icke erforderlig.

Av ställningstagandet i det föregående följer, att utskottet tillstyrker bifall till motionen I: 398 i vad den avser avslag å Kungl. Maj:ts förslag i organisationsfrågan. I övrigt kan utskottet icke biträda något av de motionsvis framförda yrkandena.

Under åberopande av det sålunda anförda får utskottet slutligen hemställa,

I. att riksdagen må, med bifall till motionen I: 398, såvitt nu är i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag till omorganisation av administrationen på vattenvårdens område;

II. att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anför;

III. att motionerna I: 397 och II: 496 samt I: 398, i vad de avse inrättande av en fristående vattenvårdsmyndighet, icke må av riksdagen bifallas;

IV. att motionerna I: 397 och II: 496, i vad de avse skrivelse till Kungl. Maj:t, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

V. att motionen I: 398, i vad den avser skrivelse till Kungl. Maj:t, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

VI. att motionen I: 396 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 19 november 1957

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Gustaf Karlsson, Karl Andersson, Gillström, Näsström, Boman, Gustaf Andersson, Ivar Johansson, Thun, Holmqvist, Rikard Svensson, fröken Ranmark, herrar Nils Theodor Larsson, Jacobsson, Anders Johansson och Domö; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Malmborg, Thapper, Jansson i Kalix, Persson i Växjö, fröken Elmén, herrar Rubbestad, Gustafsson i Stockholm, Nilsson i Göingegården, Gustafsson i Skellefteå, Andreasson, Löfroth, Gerhard Nilsson i Gävle och fru Thorsson.